



International  
**SOCIAL SCIENCES  
STUDIES JOURNAL**



SSSjournal (ISSN:2587-1587)

*Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology, Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines in Social Sciences*

**Vol:5, Issue:49**  
sssjournal.com

**pp.6270-6277**  
**ISSN:2587-1587**

**2019**  
sssjournal.info@gmail.com

Article Arrival Date (Makale Geliş Tarihi) 21/09/2019 | The Published Rel. Date (Makale Yayın Kabul Tarihi) 11/11/2019  
Published Date (Makale Yayın Tarihi) 11.11.2019

## SOSYAL HİZMET ÇALIŞANLARININ ÇOCUK İHMAL VE İSTİSMARINA YÖNELİK METAFORİK ALGILARI

### METAPHORIC PERCEPTIONS OF SOCIAL WORKERS TOWARDS CHILD NEGLECT AND ABUSE

**Dr. Öğr. Üyesi Esra DEMİR ÖZTÜRK**

Muş Alparslan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Muş/TÜRKİYE  
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4996-0355>

**Arş. Gör. Furkan ATMACA**

Muş Alparslan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü, Muş/TÜRKİYE  
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0937-1839>



**Article Type** : Research Article/ Araştırma Makalesi

**Doi Number** : <http://dx.doi.org/10.26449/sss.1869>

**Reference** : Demir Öztürk, E. & Atmaca, F. (2019). "Sosyal Hizmet Çalışanlarının Çocuk İhmal ve İstismarına Yönelik Metaforik Algıları", International Social Sciences Studies Journal, 5(49): 6270-6277.

### ÖZ

Bu araştırmanın amacı, sosyal hizmet çalışanlarının çocuk ihmal ve istismarına yönelik metaforik algılarının belirlenmesidir. Araştırmanın çalışma grubunu, Muş Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü'ne bağlı olarak il ve ilçelerde hizmet veren meslek elemanları oluşturmaktadır. Nitel yöntemde ele alınan çalışmada, amaçlı örnekleme ile ulaşılan çalışma grubuna araştırmacı tarafından hazırlanan; "Çocuk..... gibidir, çünkü....", "İhmal..... gibidir, çünkü....", "İstismar..... gibidir, çünkü....", "İstismar edilen çocuk..... gibidir, çünkü...." ve "İstismarcı..... gibidir, çünkü...." ifadelerinin yer aldığı formlar verilerek cümleleri tamamlamaları istenmiştir. Elde edilen verilerin analizinde nitel araştırma desenine uygun olarak içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda sosyal hizmet çalışanlarının, çocuk ihmal ve istismarına ilişkin ele alınan; "çocuk, ihmal, istismar, istismara uğramış çocuk ve istismarcı" kavramları ile ilgili olarak toplamda 74 farklı metafor geliştirdikleri görülmüştür. Çocuk kavramına ilişkin metaforlar olumlu özellikler taşıırken; "ihmal, istismar, istismara uğramış çocuk ve istismarcı" kavramlarına ilişkin metaforların olumsuz özellikleri yansıtan metaforlar olduğu saptanmıştır. Sosyal hizmet çalışanlarının, "çocuk" kavramı için "neşeli", "ihmal" kavramı için "terkedilmiş binalar" ve kirli bırakılmış tabaklar" metaforlarını; "istismar" için, "kansersiz hücre, zehir ve depresyon" metaforlarını, "istismar edilen çocuk" için "enkaz ve solan gül" metaforlarını ve "istismarcı" için ise "bomba, hırsız ve tümör" metaforlarını kullandıkları görülmüştür.

**Anahtar Kelimeler:** Çocuk, Sosyal Hizmet Çalışanları, İhmal, İstismar, İstismarcı

### ABSTRACT

**Objective:** In this study, is to determine the metaphoric perceptions of social workers towards child neglect and abuse.

**Methods:** The study group of the research consists of the professional staff serving in the province and districts under Muş Provincial Directorate of Family and Social Policies. In the qualitative research, the study group attained by purposeful sampling was given forms prepared by the researcher and asked to complete the sentences including expressions. "The child is like..because..", "Neglect is like..because..", "Abuse is like.. because..", "Abused child is like.. because.." and "Abuser is like.. because..". In the analysis of the data, content analysis method was used in accordance with the qualitative research pattern.

**Findings:** It was seen that social service workers developed 74 different metaphors related to the concepts of "child, neglect, abuse, abused child and abuser. It was determined that while the metaphors related to the concept "child" were positive, those related to the concepts "neglect, abuse, abused child and abuser" reflected negative features. It was seen that the social workers used the metaphor "cheerful" for the concept "child", the metaphor "abandoned buildings and plates left dirty" for the concept "neglect", the metaphors "cancerous cell, poison and earthquake" for "abuse", the metaphors "ruins and fading rose" for "abused child" and the metaphors "bomb, thief and tumor" for "abuser." Result: It is suggested that abuse can be prevented by reflecting the positive and negative perceptions of social workers on children to their practices.

**Key Words:** Child, Social Workers, Neglect, Abuse, Abuser

## 1. GİRİŞ

Anne, baba ya da herhangi bir yetişkin tarafından çocuğa yöneltilen ve çocuğun ruhsal, fiziksel, cinsel ya da sosyal açıdan zarar görmesine yol açan ya da çocuğun gelişimine engel olan eylem ve eylemsizliklerin tümü çocuk ihmal ve istismarı olarak tanımlanır (Tıraşçı ve Gören, 2006). Çocuk ihmal ve istismarı ölümler ve ciddi yaralanmalar ile sonuçlanabilen, çocuğun hayatında uzun dönemli ciddi izler bırakması yanında çocuğun ailesi ve toplumun genelini de önemli derecede etkileyen, yaygın bir halk sağlığı ve sosyal refah problemidir (Gilbert ve diğerleri, 2009).

Çocuk ihmali, fiziksel ya da duygusal ihmal olarak; çocuk istismarı ise fiziksel, cinsel ya da duygusal istismar olarak ayrılmaktadır. Fiziksel istismar, 18 yaşının altındaki bireylerin bakımından sorumlu herhangi bir yetişkin tarafından sağlığına zarar verecek biçimde fiziksel hasara uğraması ya da yaralanma riski taşınmasıdır. Fiziksel ihmal ise 18 yaşından küçük çocuk ya da gencin yetersiz beslenme, hijyen, giydirmeye ya da bakım verme sonucunda zarara uğramasıdır (Kaplan ve diğerleri, 1999; Taner ve Gökler, 2006). Fiziksel istismarın, tanınması ve ortaya çıkarılması en kolay olan çocuk istismarı türü olduğu belirtilmektedir (Gündüz ve Gökçakan, 2004). Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization) verilerine göre (2016), çocukluğunda fiziksel istismara uğradığını bildiren yetişkinlerin oranı %25 olarak belirlenmiştir. Fiziksel istismara uğrayan çocuklarda yakın ilişkiler kurmada güçlükler, daha çatışmacı, öfke ve istismar davranışlarını içeren ilişkiler gibi sosyal işlevsellik alanında birçok eksiklik fark edilebilmektedir (Kaplan ve diğerleri, 1999; Tıraşçı ve Gören, 2006).

Cinsel istismar, çocuğun kendisinden en az altı yaş büyük bir kişi tarafından cinsel doyum için zorla veya ikna edilerek kullanılması ya da başkasının bu amaçla çocuğu kullanmasına izin vermesidir (Tıraşçı ve Gören, 2006). Çocuklara yönelik cinsel istismar vakalarında son yıllarda artış görülmektedir. Ancak bildirilen vakalar yanında çok büyük oranda gizli kalan vakaların da olduğu düşünülmektedir. Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre (2016), her 5 kadından 1'i ve her 13 erkekten 1'i çocukluğunda cinsel istismara uğradığını bildirmektedir. Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü verilerine göre (2014), çocukların cinsel istismarına yönelik sadece 2014 yılı içerisinde 18104 dava açılmıştır. Cinsel istismar hem çocuğun hayatını hem de toplumu etkileyen ciddi bir sorundur. İmren ve arkadaşları (2013) cinsel istismara uğramış 157 çocuk ve ergeni incelemiş, yapılan değerlendirmelerde olguların % 87.9 oranında ruhsal bozukluğa sahip olduğu belirlenmiştir. Vakalarda % 36.9 oranında travma sonrası stres bozukluğu, % 14 intihar girişimi saptanmıştır.

Duygusal ihmal ve istismar, herhangi bir yetişkin tarafından çocuğun kişiliğini zedeleyici, duygusal gelişimini engelleyici eylemler ya da eylemsizlikler olarak tanımlanmaktadır (Taner ve Gökler, 2006). Duygusal ihmal ve istismar vakaları yaygın olmasına karşın tanınması, anlaşılması, fark edilmesi oldukça güçtür. Duygusal istismar, sözel istismar ve çok ağır fiziksel olmayan cezalar ya da tehditleri içerirken duygusal ihmal, yeterli duygusal destek sağlamamak, ilgi ve sevgi göstermemek ve çocuğun şiddetle karşı karşıya kalmasına izin vermek gibi durumları içerir (Glaser, 2002). Güler ve arkadaşları (2002), Sivas ilinde 143 anne ile yaptıkları çalışmada annelerin %93' ünün çocuklarını duygusal olarak istismar ettiklerini saptamışlardır. Duygusal ihmal ve istismara maruz kalan çocuklarda davranışsal, duygusal, gelişimsel ve sosyal birçok bozukluk ortaya çıkabilmektedir (Glaser, 2002).

Çocukların maruz kaldıkları ihmal ve istismar vakaları en büyük etkiyi yine o çocukların hayatlarına yapmaktadır. Bu çocukların ciddi düzeyde bilişsel, psikolojik ve davranışsal sorunlar yaşadıklarını gösteren çalışmalar vardır. Haight ve arkadaşları (2013), Minnesota'da istismar mağduru 10394 çocuğa ait verileri incelemiş ve bu çocukların %32'sinin özel eğitim hizmetlerini almaya uygun, özel gereksinimli çocuklar olduğunu bulmuşlardır. İstismar mağduru ve özel gereksinimli olarak tanımlanan çocukların %73'ünün bilişsel ya da davranışsal bozukluklara sahip olduğu, bu grup içerisinde en yaygın tanının özel öğrenme güçlüğü ve duygusal davranışsal bozukluklar olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında bu olumsuzluk sadece ihmal ya da istismara maruz kalan çocuğu değil toplumun her kademesini etkilemektedir. Öyle ki eğer fark edilip müdahalede bulunulmazsa bu bireyler de ileri yaşlarda istismarcı olabilmektedir. Yapılan çalışmalarda istismarcıların önemli bir çoğunluğunun gelişim öyküsünde istismara uğradığı bulgulanmıştır (Harford ve diğerleri, 2014; Ovayolu ve diğerleri, 2007; Sarı ve diğerleri, 2016).

Son yıllarda Dünya'da ve Türkiye'de sıkça gündeme gelen ihmal ve istismar vakalarının önlenmesi konusunda çalışmaların ciddiyetle yürütülmesi gerekmektedir. Aynı zamanda ihmal ya da istismara maruz kalan çocukların ihtiyaç duyduğu özel eğitim ve destek hizmetlerinin de sağlıklı ve etkili bir biçimde yürütülmesi önem arz etmektedir. Dolayısı ile bu sorun gerek önleme gerekse müdahale çalışmalarında çeşitli disiplinlerin ve profesyonellerin birlikte çalışmasını gerektirmektedir (Paslı, 2017). Ülkemizde ihmal

ve istismar mağduru çocuklar ile çalışmaların yürütülmesinden Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı olan Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü sorumludur. Bu müdürlük bünyesinde yürütülen çalışmalarda psikolog, çocuk gelişimci, sosyal çalışmacı, sosyolog, öğretmen, hemşire gibi farklı meslek gruplarından elemanlar bulunmaktadır (Sosyal Hizmet Merkezleri Yönetmeliği, 2015). İhmal ve istismar mağduru çocuklar ile çalışmakta olan personellerin bu konudaki metaforik algılarının belirlenmesi ile alan yazına katkı sağlanacağı düşünülmektedir. Bu araştırmanın amacı, sosyal hizmet çalışanlarının çocuk ihmal ve istismarına yönelik metaforik algılarının belirlenmesidir.

## 2. YÖNTEM

Bu çalışmada, nitel araştırma modeli kullanılmıştır. Araştırma deseni olarak, nitel araştırma desenlerinden biri olan olgu bilim (fenomenoloji) desen tercih edilmiştir. Fenomenolojik desen, bireyler tarafından oluşturulan anlam ve olguların tanımlanması ve açıklanması amacıyla kullanılmaktadır (Annells, 2006). Çünkü olgu bilim deseni, araştırmacıların tümüyle yabancı olmadıkları ancak tam anlamını da kavrayamadıkları olguların araştırılmasını amaçlayan çalışmalar için uygun bir deseni oluşturmaktadır. Bu olgular yaşanan dünyada yer alan olayları, deneyimleri, algıları, yönelimleri, kavram ve durumları araştırmayı kapsamaktadır (Patton, 2014). Olgubilim temelinde bireysel tecrübeler yer almaktadır. Araştırmacı bu desende katılımcıların öznel tecrübeleri ile ilgilenmekte, algı ve olaylara yükledikleri anlamı incelemektedir. Bu kapsamda genellemelerden uzak bir şekilde olguların tanımlanması ve kişisel deneyimlere dayalı sonuçların tespiti önemlidir (Merriam, 2013). Bu bağlamda söz konusu bu çalışmada, sosyal hizmet çalışanlarının çocuk ihmal ve istismarına ilişkin algılarını metaforlar yoluyla tespit etmek amacıyla olgu bilim deseni tercih edilmiştir.

### 2.1. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Muş Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü'nde görev yapmakta olan sosyal hizmet çalışanları oluşturmaktadır. Amaçlı örnekleme yöntemi kullanılan çalışmada, Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü'nde sosyal hizmet çalışanı/sosyal çalışma görevlisi olarak bulunan ve sayıları toplamda 45 olan meslek elemanına ulaşılmıştır. Gönüllü olarak çalışmaya katılan ve formları eksiksiz olarak dolduran 30 sosyal hizmet çalışanı ile araştırma gerçekleştirilmiştir. Sosyal hizmet çalışanı/sosyal çalışma görevlisi; psikolojik danışmanlık ve rehberlik, psikoloji, sosyoloji, çocuk gelişimi, öğretmenlik, aile ve tüketici bilimleri ve sosyal hizmet alanlarında eğitim veren kurumlardan mezun meslek mensuplarını kapsamaktadır. Sosyal hizmet çalışanları; sosyal hizmet müdahalesi ve takibini gerçekleştirmek, çocuk, genç, kadın, erkek, engelli, yaşlı bireylere ve ailelerine koruyucu, önleyici, destekleyici, geliştirici, rehberlik ve danışmanlık odaklı sosyal hizmetleri gerçekleştirmektedirler (Sosyal Hizmet Merkezleri Yönetmeliği, 2013).

**Tablo 1.** Çalışma grubu demografik özellikleri

Özellikler	Frekans (f)		Yüzde(%)
Yaş	25 yaş ve altı	8	26.6
	26-31 yaş	16	53.3
	32-37 yaş	6	20
Cinsiyet	Kadın	7	23.3
	Erkek	19	63.3
Eğitim Durumu	Lisans	26	86.6
	Yüksek Lisans	4	13.3
Branş türü	Sosyolog	11	36.6
	Çocuk Gelişimci	4	13.3
	Psikolog	7	23.3
	Psikolojik danışman	8	26.6

### 2.2. Verilerin Toplanması

Metafor araştırmalarında birçok veri toplama aracı bulunmakla beraber genel olarak en çok yarı yapılandırılmış soruların yer aldığı formlar kullanılmaktadır (Pishghadam ve Pourali, 2011). Bu soru şekli .....gibidir, Çünkü..... şeklinde ifade edilmektedir. Çalışmada veriler yarı yapılandırılmış olarak hazırlanmış olan "Çocuk..... gibidir, çünkü....", "İhmal..... gibidir, çünkü....", "İstismar..... gibidir, çünkü....", "İstismar edilen çocuk..... gibidir, çünkü...." ve "İstismarcı..... gibidir, çünkü...." ifadelerinin yer aldığı formlar katılımcılara verilerek görüş belirtmeleri istenmiştir. Metafora ilişkin konu ve kaynak arasındaki ilişki "gibi" ifadesi ile belirlenmeye çalışılırken "çünkü" ifadesi ile bu metafora yüklenen anlam ve nedeni belirlenmeye çalışılmıştır.

### 2.3. Verilerin Analizi

Verilerin içerik analizine uygun şekilde analiz edilmiştir. İlk olarak katılımcı formları incelenmiş boş bırakılan ifadelerin olduğu formlar araştırmaya dâhil edilmemiştir. Ulaşılan 45 katılımcı formundan eksik bırakılan 15 form çalışmadan çıkarılmıştır. Geri kalan 30 katılımcı formu üzerinde analiz işlemine geçilmiştir. Tüm formlara K1, K2 şeklinde sıra numarası verilmiştir. Ardından metaforlar belirlenerek kategorilere ayırma işlemi gerçekleştirilmiştir. Geçerlik ve güvenilirlik hesaplamasının ardından frekans hesaplaması yapılarak veriler yorumlanmaya çalışılmıştır. Araştırmada geçerlik ve güvenilirliğin sağlanması noktasında ilk olarak elde edilen verilerin kodlanması ve analiz edilmesi sürecindeki aşamaların ayrıntılı bir şekilde açıklanmasına dikkat edilmiştir. İkinci olarak da araştırmada elde edilen metaforlara ilişkin katılımcı ifadeleri seçilerek bulgular kısmında sunulmuştur. Ayrıca verilerin analizi iki farklı kodlayıcı tarafından yapılarak belirlenen kod ve kategoriler karşılaştırılmıştır. Miles ve Huberman (1994) tarafından geliştirilen [Görüş birliği / (Görüş birliği + Görüş ayrılığı) x 100] formülü kullanılarak kodlayıcılar arası güvenilirlik % 94 olarak bulunmuştur. Ayrıca sosyal hizmet çalışanlarının görüşleri katılımcı numaraları verilerek bulgular kısmında sunulmuştur.

### 3. BULGULAR

Bu bölümde sosyal hizmet çalışanlarının “çocuk, ihmal, istismar, istismar edilen çocuk ve istismarcı” kavramlarına ilişkin metaforlar ve kategorileri sırasıyla tablolar halinde sunulmuştur.

**Tablo 2.** “Çocuk” kavramına ilişkin üretilen metaforlar

Metaforlar	Metafor sayısı	Kategoriler
Fidan (2), çay, oyun hamuru, ayna, mucize, çiçek, tohum, bilim adamı, kardelen, oyuncak, kelebek, gökkuşuğu, sünger, film makinası, gece gündüz, neşe kaynağı (5), beyaz kâğıt, film şeridi, hava, tuz, meyve, filozof (3)	22	Şekillendirilebilen, desteğe ihtiyaç duyan çocuk (Fidan (2), çay, oyun hamuru, çiçek, tohum, oyuncak, beyaz kâğıt, sünger f=10)
		Meraklı, düşünen ve araştırmacı çocuk (bilim adamı, filozof (3), film makinası (f=5)
		Mutluluk veren, şaşırtan, olumlu özellikler barındıran çocuk (ayna, mucize, kardelen, kelebek, gökkuşuğu, gece gündüz, tuz, neşe kaynağı (5), hava, meyve (f=15)

Tablo 2 incelendiğinde “çocuk” kavramına ilişkin en fazla üretilen metaforun “neşe kaynağı” metaforu olduğu görülmüştür. Çocuğa ilişkin sosyal hizmet çalışanlarının sıklıkla tekrar ettiği metaforların “ayna, mucize, kardelen, kelebek, gökkuşuğu, gece gündüz, tuz, neşe kaynağı, hava ve meyve” olduğu ve çocuklara yüklenen anlamlar “mutluluk veren, şaşırtan, olumlu özellikler barındıran çocuk” kategorisini ortaya çıkarmıştır.

Çocuk kavramı ile ilgili ortaya çıkan katılımcı görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

“Çocuk gökkuşuğu gibidir, etrafını renklendirir, güzelleştirir” (K-13)

“Çocuk neşe kaynağıdır, çünkü hareketleri ve söyledikleri ile etrafına canlılık getirir.” (K-18)

“Çocuk gece-gündüz gibidir, çünkü sürekli değişir hareket halindedir enerji yayar ve yaşama can verir” (K-22)

“Çocuk tuz gibidir, çünkü hiçbir yemek tuzsuz yapılmaz yaşam da çocuksuz olmaz” (K-27)

**Tablo 3.** “İhmal” kavramına ilişkin üretilen metaforlar

Metaforlar	Metafor sayısı	Kategoriler
Araba (4), çay, eksiklik, tembel öğrenci (5), solan gül, koparılan yaprak, ibadet, ot, sevgisizlik, terkedilmiş binalar (5), kirli bırakılmış tabaklar (5), pencere, huzur evleri, ertelenmiş işler (2)	14	Bakımsız bırakmak (Araba (4), çay, solan gül, ot, terkedilmiş binalar (5), kirli bırakılmış tabaklar (5), pencere (f=21)
		Sorumluluktan kaçış (tembel öğrenci, ibadet, huzur evleri, ertelenmiş işler (2) (f=6)
		Memnuniyetsizlik (eksiklik, koparılan yaprak, sevgisizlik (f=3)

Tablo 3 incelendiğinde sosyal hizmet çalışanları tarafından ihmal kavramına ilişkin en sık ifade edilen tanımlamaların “terkedilmiş binalar ve kirli bırakılmış tabaklar” metaforlarının olduğu görülmektedir. Ortaya çıkan kategorilere bakıldığında sıklıkla tekrar edilen “Araba, çay, solan gül, ot, terkedilmiş binalar, kirli bırakılmış tabaklar, pencere” metaforlarının “bakımsız bırakmak” kategorisini oluşturduğu

görülmüştür. Sosyal hizmet çalışanlarının ihmal kavramına ilişkin ürettiği metaforlardan bazıları şu şekildedir:

*“İhmal arabaya benzer, çünkü arabaya gereken bakımlar yapılmazsa insan hayatına mal olur.” (K-3)*

*“İhmal, ot gibidir çünkü temizlenmediğinde kötü bir sürü ot kendiliğinden ortaya çıkar, iyi olan otları kapatır” (K-7)*

*“İhmal terkedilmiş binalara benzer, çünkü kullanılmadıkça zamanla kendiliğinden harabeye döner” (K-17)*

*“İhmal, kirli bırakılmış tabaklara benzer, çünkü temizlenmedikçe ve yıkanmadıkça üzerindeki kirler kalıcı bir hal alır çıkarmak büyük çaba ister” (K-21)*

*“İhmal, solan gül gibidir çünkü susuz bırakıldığında zamanla güzellik ve canlılığını yitirir (K-29)*

**Tablo 4.** “İstismar” kavramına ilişkin üretilen metaforlar

Metaforlar	Metafor sayısı	Kategoriler
Trafik, piramit (2), savaş, işsizlik (2), çıban, çamur, dalı koparmak, hamur, kanserli hücre (5), deprem (3), şeker hastalığı, zehir (4), haciz	13	Aniden gelişen ve her şeyi yok eden (Piramit (2), savaş, çıban, kanserli hücre (5), deprem (3), şeker hastalığı, zehir (4) (f=22)
		Belirsizlik (Trafik, işsizlik (2), haciz (f=5)
		İz bırakanlar (çamur, dalı koparmak, hamur (f=3)

Tablo 4 incelendiğinde sosyal hizmet çalışanları tarafından istismar kavramına ilişkin en sık ifade edilen tanımlamaların “kanserli hücre, zehir ve deprem” metaforlarının olduğu görülmektedir. Ortaya çıkan kategorilere bakıldığında sıklıkla tekrar edilen “Piramit, savaş, çıban, kanserli hücre, deprem, şeker hastalığı, zehir” metaforlarının ifade edildiği, “aniden gelişen ve her şeyi yok eden” kategorisini oluşturduğu görülmüştür. Sosyal hizmet çalışanlarının istismar kavramına ilişkin ürettiği metaforlardan bazıları şu şekildedir:

*“İstismar savaşa benzer, çünkü her şeyi yakıp yok eder.” (K-5)*

*“İstismar piramide benzer, çünkü piramidin bir taşı ile oynandığında piramidin dengesi bozulur, yıkılır.” (K-9)*

*“İstismar kanserli hücreye benzer, çünkü hayatın tamamını ele geçirerek ölüme sürükler.” (K-20)*

*“İstismar deprem gibidir, çünkü önce sallar ve sonra yıkar” (K-24)*

*“İstismar zehir gibidir, çünkü vücuda girdi mi yavaş yavaş tüm vücudu hasta ederek bitirir.” (K-26)*

**Tablo 5.** “İstismar edilen çocuk” kavramına ilişkin üretilen metaforlar

Metaforlar	Metafor sayısı	Kategoriler
Ekonomi, buzdolabı, televizyon, yanardağ, kola, kaplumbağa, enkaz (7), susuz toprak, solan gül (3), yara, balon, kırık cam, peçete, ekonomi, salıncak	15	Bilinmezlik (ekonomi (3), buzdolabı, televizyon, yanardağ (2), kola, kaplumbağa)(f=11)
		Eskisi gibi olamama (enkaz (7), susuz toprak, solan gül (3), yara, balon, kırık cam, peçete, ekonomi, salıncak (f=19)

Tablo 5 incelendiğinde sosyal hizmet çalışanları tarafından istismar edilen çocuğa ilişkin en sık ifade edilen tanımlamaların “enkaz ve solan gül” metaforlarının olduğu görülmektedir. Ortaya çıkan kategorilere bakıldığında sıklıkla tekrar edilen “enkaz, susuz toprak, solan gül, yara, balon, kırık cam, peçete, ekonomi, salıncak” metaforlarının ifade edildiği, “Eskisi gibi olamama” kategorisini oluşturduğu görülmüştür. Sosyal hizmet çalışanlarının istismar edilen çocuk kavramına ilişkin ürettiği metaforlardan bazıları şu şekildedir:

*“İstismar edilen çocuk enkaza benzer, çünkü geleceğe yönelik olumlu duygu ve düşünceler yok olmuştur.” (K-2)*

*“İstismar edilen çocuk solan gül gibidir, çünkü baksan da canlılığını yitirmiştir.” (K-8)*



“İstismar edilen çocuk balona benzer, balon gibi bir anda patlar ve tekrar şişirilmez ve hiçbir zaman eskisi gibi olmaz.” (K-16)

“İstismar edilen çocuk yaraya benzer, çünkü sürekli acı verir, iyileşmesi zordur ve iz bırakır.” (K-22)

“Kırık cama benzer, çünkü kırılmış camın parçası eski işlevini görmez.” (K-28)

**Tablo 6.** “İstismarcı” kavramına ilişkin üretilen metaforlar

Metaforlar	Metafor sayısı	Kategoriler
Hırsız (5) tamirci, bomba (6), çöp konteyneri, bukalemun, karanlık, ölümcül gaz, kötü huylu tümör (5), mikrop (3), yılan	10	Yok edici özellik (Hırsız (5), bomba (6), ölümcül gaz, kötü huylu tümör (5), mikrop (3), yılan (f=26)) Gizemli olma (tamirci, çöp konteyneri, bukalemun, karanlık ) (f=4)

Tablo 6 incelendiğinde sosyal hizmet çalışanları tarafından istismarcıya ilişkin en sık ifade edilen tanımlamaların “bomba, hırsız ve tümör” metaforlarının olduğu görülmektedir. Ortaya çıkan kategorilere bakıldığında sıklıkla tekrar edilen “bomba, hırsız ölümcül gaz, kötü huylu tümör, mikrop, yılan” metaforlarının ifade edildiği, “yok edici özellik” kategorisini oluşturduğu görülmüştür. Sosyal hizmet çalışanlarının istismarcıya ilişkin ürettiği metaforlardan bazıları şu şekildedir:

“İstismarcı patlamaya hazır bomba gibidir, çünkü her konuda çevresine ve çocuklarına zarar verecek bir durumdadır.” (K-6)

“İstismarcı hırsıza benzer, çünkü istismar edilen bireyin duygularını, düşüncelerini ve benliğini alır götürür.” (K-12)

“Ölümcül gaza benzer çünkü tüm hayatları oksijensiz bırakacak sönmüş balon gibidir.” (K-26)

“Mikroba benzer, çünkü mikrop kendisini de bulaştığı kişiyi de etkileyen kişi gibidir.” (K-29)

“İstismarcı yılan benzer, çünkü yılan gibi sinsice yaklaşır ve zehirler.” (K-30)

#### 4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Sosyal hizmet çalışanlarının çocuk ihmal ve istismarına ilişkin metaforik algılarının belirlenmeye çalışıldığı bu çalışmada, çalışma grubunun % 63.3’ün erkek; yaş aralıklarının % 53.3’ünün 26-31 yaş aralığında olduğu; eğitim düzeyinin % 86.6 oranında lisans mezunu oldukları ve sosyal hizmet çalışanlarının branşlarının % 36.6 oranında sosyologlardan oluştuğu görülmüştür.

Sosyal hizmet çalışanlarının çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili olarak “çocuk, ihmal, istismar, istismar edilen çocuk ve istismarcı” kavramlarına ilişkin metaforik algıları incelenmeye çalışılmıştır. İlk olarak “**çocuk**” kavramına ilişkin metaforlara bakıldığında sosyal hizmet çalışanlarının 22 farklı metafor ürettikleri bu metaforların “*Şekillendirilebilen, desteğe ihtiyaç duyan çocuk*”, “*Meraklı, düşünen ve araştırmacı çocuk*” ve “*Mutluluk veren, şaşırtan, olumlu özellikler barındıran çocuk*” şeklinde üç ayrı kategoriye oluşturmuştur. Bu kategorilerden en çok tekrar edilen metaforların yer aldığı “*Mutluluk veren, şaşırtan, olumlu özellikler barındıran çocuk (ayna, mucize, kardelen, kelebek, gökkuşağı, gece gündüz, tuz, neşe kaynağı, hava, meyve (f=15))*” kategorisi olmuştur. En sık tekrar edilen “*neşe kaynağı*” ifadesinin sosyal hizmet çalışanları tarafından sıklıkla kullanıldığı görülmüştür. Bu durum sosyal hizmet çalışanlarının çocuklara ilişkin algılarının olumlu özellikler taşıdığını göstermektedir.

Sosyal hizmet çalışanlarının “**ihmal**” kavramına ilişkin kullandıkları metaforlar incelendiğinde toplamda 14 farklı metaforun üretildiği görülmüştür. Bu metaforların “*Bakımsız bırakmak, Sorumluluktan kaçış ve Memnuniyetsizlik*” kategorilerini ortaya çıkarmıştır. Bu kategorilerden en çok tekrar edilen metaforların yer aldığı “*Bakımsız bırakmak (Araba, çay, solan gül, ot, terkedilmiş binalar, kirli bırakılmış tabaklar, pencere (f=21))*” kategorisi olmuştur. En sık tekrar edilen “*terkedilmiş binalar ve kirli bırakılmış tabaklar*” metaforlarının olduğu görülmüştür. Bu durum sosyal hizmet çalışanlarının ihmale ilişkin zaman içerisinde olumsuz bir durumun meydana geldiği konusunda ortak bir anlayışa sahip oldukları söylenebilir.

Sosyal hizmet çalışanlarının “**istismar**” kavramına ilişkin kullandıkları metaforlara bakıldığında toplamda 13 farklı metaforun üretildiği, bu metaforların “*Aniden gelişen ve her şeyi yok eden, Belirsizlik ve iz bırakanlar*” şeklinde üç ayrı kategoriye oluşturmuştur. Bu kategorilerden en çok tekrar edilen metaforların yer aldığı *Aniden gelişen ve her şeyi yok eden (Piramit, savaş, çiban, kanserli hücre, depresyon, şeker*

*hastalığı, zehir* (f=22) kategorisi olmuştur. En sık tekrar edilen **“kanserli hücre, zehir ve depresyon”** ifadelerinin sosyal hizmet çalışanları tarafından sıklıkla kullanıldığı görülmüştür. Bu durum sosyal hizmet çalışanlarının istismarın; istenmedik, zarar verici ve olumsuz bir durum olduğu anlayışına sahip oldukları söylenebilir.

Sosyal hizmet çalışanlarının **“istismar edilen çocuk”** kavramına ilişkin kullandıkları metaforlar incelendiğinde toplamda 15 farklı metaforun üretildiği görülmüştür. Bu metaforların **“bilinmezlik ve eskisi gibi olamama”** kategorilerini ortaya çıkarmıştır. Bu kategorilerden en çok tekrar edilen metaforların yer aldığı **“Eskisi gibi olamama (enkaz, susuz toprak, solan gül, yara, balon, kırık cam, peçete, ekonomi, salıncak** (f=19) kategorisi olmuştur. En sık tekrar edilen **“enkaz ve solan gül”** metaforlarının olduğu görülmüştür. Bu durum sosyal hizmet çalışanlarının istismar edilen çocuğun zarar gördüğü, sağlıklı olan halini yitirdiği ve kötüleştiğine dair olumsuz bir durumun meydana geldiği konusunda ortak bir anlayışa sahip oldukları söylenebilir. Sosyal hizmet çalışanlarının **“istismar edilen çocuk”** kavramına ilişkin oluşturdukları metaforlar ile ihmal ve istismara mağduru çocuklarda görülen bilişsel, psikolojik, sosyal ve davranışsal sorunları inceleyen araştırma sonuçları arasında tutarlılık görülmektedir (Gilbert ve diğer., 2009; Glaser, 2002; Haight ve diğer., 2013; İmren ve diğer., 2013; Kaplan ve diğer., 1999; Tıraşçı ve Gören, 2006).

Sosyal hizmet çalışanlarının **“istismarcı”** kavramına ilişkin kullandıkları metaforlar incelendiğinde toplamda 10 farklı metaforun üretildiği görülmüştür. Bu metaforlar **“Yok edici özellik ve gizemli olma”** kategorilerini ortaya çıkarmıştır. Bu kategorilerden en çok tekrar edilen metaforların yer aldığı **“Yok edici özellik (Hırsız, bomba, ölümcül gaz, kötü huylu tümör, mikrop, yılan** (f=26) kategorisi olmuştur. En sık tekrar edilen **“bomba, hırsız ve tümör”** metaforlarının olduğu görülmüştür. Bu durum sosyal hizmet çalışanlarının istismarcıya yönelik olarak çocuğa süreklilik içeren bir zarar verdiği ve çocuğun hayatını olumsuz şekilde etkilediği görüşüne sahip oldukları söylenebilir.

#### KAYNAKÇA

- Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü (2014). *Adli İstatistikler 2014*. Ankara: Grup Pozitif Medya
- Annels, M. (2006). Triangulation of qualitative approaches: Hermeneutical phenomenology and grounded theory. *Journal of Advanced Nursing*, 56(1), 55-61.
- Gilbert, R., Widom, C. S., Browne, K., Fergusson, D., Webb, E. & Janson, S. (2009). Burden and consequences of child maltreatment in high-income countries. *The Lancet*, 373: 68–81
- Glaser, D. (2002). Emotional abuse and neglect (psychological maltreatment): a conceptual framework. *Child Abuse & Neglect* 26: 697–714.
- Güler, N., Uzun, S., Boztaş, Z. & Aydoğan, S. (2002). Anneleri tarafından çocuklara uygulanan duygusal ve fiziksel istismar/ihmal davranışı ve bunu etkileyen faktörler. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 24 (3):128 – 134.
- Gündüz, B. & Gökçakan, Z. (2004). Fiziksel istismar açısından üniversite öğrencilerinin problem çözme becerilerinin incelenmesi. *Muğla Üniversitesi SBE Dergisi*, 13:30-40.
- Haight, W., Kayama, M., Kincaid, T., Evans, K. & Kim, K.N. (2013). The elementary- school functioning of children with maltreatment histories and mild cognitive or behavioral disabilities: A mixed methods inquiry. *Children and Youth Services Review*, 35: 420–428.
- Harford, T. C., Yi, H. & Grant, B. F. (2014). Associations between childhood abuse and interpersonal aggression and suicide attempt among U.S. adults in a national study. *Child Abuse & Neglect*, 38:1389-1398.
- İmren, S. G., Ayaz, A. B., Yusufoglu, C. & Rodopman Arman, A. (2013). Cinsel istismara uğrayan çocuk ve ergenlerde klinik özellikler ve intihar girişimi ile ilişkili risk etmenleri. *Marmara Medical Journal*, 26:11-16.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber*. (S. Turan, Çev. Ed.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Ovayolu, N., Uçan, Ö. & Serindağ, S. (2007). Çocuklarda Cinsel İstismar ve Etkileri. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 2(4), 13-22.

- Paslı, F. (2017). Çocuk İstismarına Yönelik Hizmet Yaklaşımı. *Türkiye Klinikleri Çocuk Psikiyatrisi – Özel Konular*, 3(3), 209-2013.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (M. Bütün ve S. B. Demir, Çev.). Ankara: Pegem Akademi.
- Pishghadam, R. & Pourali, S. (2011). Metaphorical analysis of Iranian MA Students' beliefs: A qualitative study. *Higher Education Studies*, 1(1), 27- 37.
- Taner, Y.& Gökler, B. (2004). Çocuk istismarı ve ihmali: psikiyatrik yönleri. *Hacettepe Tıp Dergisi*, 35, 82-86.
- Tıraşçı, Y. & Gören, S. (2007). Çocuk istismarı ve ihmali. *Dicle Tıp Dergisi*, 34(1),70-74.
- World Health Organization (2016). *Child Maltreatment*. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/child-maltreatment>, (02.07.2019).
- Yıldırım Sarı, H. Y., Ardahan, E. & Özgüven Öztornacı, B. (2016). Çocuk ihmal ve istismarına ilişkin son 10 yılda yapılan sistematik derlemeler. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 15(6), 501-511.
- Sosyal Hizmet Merkezleri Yönetmeliği (2013). Resmi Gazete. Yayımlanma Tarihi: 09.02.2013. Sayı: 28554.